

Az ingó jelzálogjog a gazdasági életnek mind általánosabbá váló hiányérzetét elégitené ki. Csak az élet alkot új, kathegorikus intézményeket, a jog feladata pedig az, hogy az élet alkotásait konstatalja és megszervezze. Az új intézmény talán technikailag, esztétikai tökéletességben nem vetekedhetik a klasszikus jog formáival, szerkezetének szabadossága révén nem is ideálja az abszolút hatályu dologi jognak. De ha eszközeivel hozzájárul hiteléletünk rendezéséhez és gazdaságunk egyensúlyának helyreállításához: akkor mindennél értékesebb és nemesebb hivatást fog betölteni.

Dr. Varannai István.

A korlátolt felelősségű társaság ügyében a kereskedelmi miniszterium törvénytervezetet tett közzé, amelyet a napilapok bőven ismertettek. A tervezet kritikai megbeszélésére visszatérünk.

Hazai joggyakorlat.

Meghitelezés. Vettük a következő levelet: „Igen tisztelt Szerkesztőség! A Polgári Jog 2. számának „Meghitelezés“ cím alatt leadott glossájukat nem hagyhatom szó nélkül. A közlemény elején közölt ítéleti indoktételből senki sem olvashatja ki azt, hogy a kir. Curia VII. polgári tanácsa az accreditivának folyósításával megbízott pénzügyet személyes felelőssége kérdésében elhagyta eddigi visszautasító álláspontját s rést ütött az általa következetesen alkalmazott magánjogi elven. Ezt a kérdést a kir. Curia VII. polg. tanácsa az említett határozattal egyáltalán nem bírálta el, mert annak elbírálására ezuttal nem is volt szükség s így sem óvatosan, sem elklausulálva nem nyilatkozott a megjelölt kérdésben; quod erat demonstrandum. Hangsúlyozom egyébként, hogy továbbra is a leghatározottabban fenntartom mindazt, amit a cikkünkben említett írásaimban kifejtettem.

Kolos Jenő, kir. curiai tanácselnök.“

Tisztelettel és — csalódással vesszük tudomásul a legilletékesebb helyről elhangzott tiltakozást az ellen a feltevés ellen, hogy a kir. Curia magáévá tette azt a szemléletmódot, amely a német és az osztrák bírósági gyakorlatban már magától értetődő közhellyé vált s amely nélkül a nemzetközi kereskedelmi és pénzforgalomba való bekapcsolódásunk ezer akadálya az ezeregyedikkel tetőződik.

Meszlényi.

Csődönkívüli kényszeregyezés hatálya külföldi pénznemben fennálló követelésekre. A kir. Kuriának 1925. március 24-én P. VII. 5335/1924. sz. alatt kelt ítélete több szempontból nagyérdekű. Nemesak azért, mert ama ritka esetek közé tartozik, amikor a Kuriának módjában van kényszeregyezési ügyben állást foglalni (Ke. rend. 60. §. 2. bek.); hanem azért is, mert ebben az ítéletben a fontos és a gyakorlatban minduntalan felmerülő kérdések egész sora talált eldöntésre vagy legalább irányító állásfoglalásra.

Az adott esetben a felperesnek 19.000 cseh K iránti követelését a

táblás kimutatásba nem az eljárás megindítása napján fennállott 4.65-ös árfolyamon, hanem ennél alacsonyabb összegben vették fel. Alperes a követelést elismerte, de csak a táblás kimutatás szerint kiszámított magyar koronaösszegeket kínálta fel a felperesnek a megállapított lejáratok idejében s mivel a felperes azok átvételét megtagadta, azokat bírói lététbe helyezte. Az egyezségben a hányadok fizetésének elmulasztásához az eredeti követelések feléledésének jogkövetkezménye volt fűzve. A felperes ehhez képest az egész eredeti 19.000 cseh K iránt indított keresetet. Az elsőbíróság alperest a kereset értelmében marasztalta; a felebbezési bíróság felperest keresetével elutasította. A kir. Kuria a felülvizsgálatnak részben helyt ad és alperest az eljárás megindítása napján fennállott árfolyam alapulvételével a megfelelő hányad és kamata megfizetésére kötelezi, egyebekben a felülvizsgálati kérelmet elutasítja. Az indokolásból a következő pontokat emeljük ki:

1. A Kuria kifogástalanul helyes okfejtése szerint a csődönkívüli kényszeregyezségi eljárásról szóló 4070/1915. M. E. sz. rendelet nem tartalmaz ugyan kifejezett rendelkezést arról, hogy a rendelet 4., 21. és 38. §-ai értelmében készítendő ideiglenes mérlegben, vagyonkimutatásban és végleges mérlegben a cselekvő és szenvedő állapot, valamint a hitelező jegyzékben (táblás kimutatásban) a tartozások összegei milyen pénznemben tüntetendők fel; de minthogy ez a rendelet magyar adósokra nézve magyar bíróság előtt folytatott kényszeregyezségi eljárást szabályoz, nem lehet kétséges és magától értetődőnek tekintendő, hogy ugy a vagyon értéke, mint a tartozások összegei is, — amint ez különben az utóbbiakra nézve a felhívott rendelet végrehajtása tárgyában kiadott 61.000/1915. I. M. sz. rendelet mellékletét képező táblás kimutatás mintából is kitűnik, — magyar koronában tüntetendők fel. — S minthogy a rendelet a külföldi pénznemben fennálló tartozásokra, illetve követelésekre nézve különleges rendelkezést nem foglal magában, nyilvánvaló, hogy az ilyen tartozások, illetve követelések is magyar koronára átszámított értékük szerint veendők fel. Követelések ez abból is, hogy a mérleget akként kell elkészíteni, hogy az a vagyon és a tartozások végösszegeinek szembeállítását tüntesse fel, ami természetesen csak úgy lehetséges, ha az összes tartozások magyar koronában, tehát a külföldi pénznemben fennálló tartozások is magyar koronára átszámított értékükben vétetnek fel. Így kell ezt tenni azért is, mert máskülönben a rendelet 47. és 48. §-aiban említett szavazási eredmény sem volna megállapítható.

2. A Kuria szerint: „minthogy a külföldi pénznemeknek és így a felperes ezen követelésének a magyar koronához viszonyított értéke a pénznemek változó tőzsdei árfolyamához képest változásnak van kitéve és ebből az okból a felperes követelésének magyar koronában való értéke összeg szerint kétségkívül határozatlan volt, — ennélfogva azt a felperesnek a kényszeregyezségi eljárásban a felhívott rendelet 32. §-a értelmében az eljárás megindításakor fennállott tőzsdei árfolyam szerint kiszámított magyar koronaösszegben kellett érvényesítenie, — és az ezen árfolyamnak megfelelő értéke szerinti magyar koronaösszegben kellett az a táblás kimutatásban is felvenni“.

Ez ellen az okfejtés ellen már bizonyos aggályokat nem nyomhadtunk el. A pénzkövetelés nem válik határozatlan összegűvé csak az által, hogy külföldi pénznemben van kifejezve, sőt annak folytán, hogy a magán- és kereskedelmi jog szabályai rendelkeznek arról, minő árfolyam szerint számítandó át az ilyen követelés, annak magyar koronában kifejezett *aequivalense* is határozott összegű. Az, hogy e szabályok nem mindig kétségtelenek, s így vitás lehet, melyiket kell az adott esetben alkalmazni, közömbös, mert bárhogyan is dőljön el ez a vita, mindig van egy egészen határozott átszámítási nap, amelynek árfolyama határozott összegűvé teszi a magyar koronában kifejezett egyenértéket. A Ke. rend. 32. §-át tehát az ilyen esetre nem lehet alkalmazni.

Ez azért alapvető fontossága, mert világos, hogy a jelen és a közel-múlt óriási fluktuációi közepette a külföldi hitelezők igen gyakran felette rosszul jártak, amikor az eljárás megindítása idejében fennállott árfolyam alapján átszámított összegnek megfelelő hányadot kapták egy vagy másfél év utáni koronákban. Ha egyszer győzött vagy győz a valorizáció elve, akkor a *kvótát aranyértékben kell fizetni*. Ma ezt már mindenki tudja; 1915-ben még nem tudhatták. A R. 32. §-a alkalmazásának kizárása tehát megnyitja az utat a valorizáció számára.

3. A Kuria szerint: „A kifejtettekből, valamint a kényszeregyezésnek jogi természetéből és a felhívott rend. 61. §-ában meghatározott joghatályából önként következik, hogy a hitelezőknek külföldi pénznemben fennálló követelése a kényszeregyezési eljárás megindításával az egyezség létrejötte esetében az *egyezségi eljárás megindításakor fennálló árfolyamuknak megfelelő összegű magyar koronakövetelésekké változnak át és hogy ehhez képest az adós ezen magyar koronaszegzeknek egyezségi hányadát köteles az egyezség értelmében az illető hitelezőknek megfizetni.*“

Szerény nézetünk szerint ez a következtetés egyfelől hamis praemissán épült, másfelől e hamis praemissából sem vonható le a Ke. rend. intencióinak félreismerése nélkül. A hamis praemissa az, amelyről fent 2. alatt szoltunk: a külföldi pénznemben kifejezett követelés egyedül ebből az okból még nem határozatlan összegű követelés és így reá a rend. 32. §-a nem vonatkozik. A kényszeregyezés jogi természetéből továbbá éppen az következik, hogy ebben az eljárásban a követelések fennállta és összege kizárólag a szavazati jog megállapítása érdekében tárgya a bírói döntésnek s nem toszítja meg ez az eljárás a hitelezőt attól, hogy követelését a rendes bírói uton érvényesíthesse. A R. ezt az elvet a legkövetkezetesebben szem előtt tartja s az elismerés esetére kizárólag célszerűségi okokból és csak annyiban tér el attól, hogy az elismert követelés egyezségi hányada erejéig közvetlen kielégítési végrehajtást enged, mert a pert e követelés tekintetében céltalannak tartaná, de tudatosan mellőz minden allúziót is arra nézve, hogy ez az elismerés a res judicata joghatálával birna.

Vajjon van-e ily hatálya az elismerésnek és milyen korlátok között, arról vitakozni lehet; kommentáromban (II. kiad. 138. l.) úgy konstruálom a dolgot, hogy ez az elismerés a részítélet anyagi jogerejével bir. Nem volna jogosulatlan az a felfogás sem, hogy az elismerés alapján engedett végrehajthatóság csak előzetes, amelyet perrel meg lehet dönteni. E konstrukciónak csak jelen végrehajtási jogunk tételességei állják némileg útját (1912: LIV. t.-c. 39. §.). Semmiesetre sem lehet azonban az egyezségi eljárásnak, a táblás kimutatásnak vagy az elismerésnek oly hatályt tulajdonítani, hogy az az eredeti követelés tárgyát megváltoztathatná. Ez még a valóban határozatlan összegű követelésekre sem áll, amelyek tekintetében a R. 32. §-a kifejezett szabályt tartalmaz. A kir. Kuria ugyanezen tanácsa 1918 június 6-án P. VII. 912. sz. a. (Hiteljogi Dtár XII. 226. l.) azt az elvet mondotta ki, hogy „a vevő a jogerős kényszeregyezés folytán az eljárás folyamatbatétele előtt keletkezett szállítási szerződésből teljesítést nem követelhet, hanem csak a teljesítés elmaradása folytán, a kényszeregyezésben megállapított hányad szerint, kártérítéshez lehet igénye.“ Látszólag tehát az egyezség folytán a teljesítési kötelezettség átvedik nem teljesítés miatti kártérítéssé. Ennek azonban a beszámításra vonatkozó rendelkezés (rend. 35. §.) gondolatmenetéhez kapcsolódó különös okai vannak (v. ö. kommentárom II. kiad. 76. l.). A kártérítési követelés jogalapja és összege tekintetében a hitelező számára még ebben az esetben is kétségtelenül nyitva áll a bírói ut, csak éppen a kvóta az, ami reá is kihat. S többet nem lehet kiolvasni a rend. 61. §-ából sem, amely éppen ebben határozza meg az egyezség lényeges joghatályát.